

MEDOVITE TRAJNICE

Trajnice v naravi, na vrtu, ali v javnih nasadih, na katerih brenčijo čebele, so znak zdravega okolja. Če namreč ljudje, seveda ne samo čebelarji, skrbimo, da bodo lahko preživele čebele, hkrati skrbimo, da bomo preživeli in se dobro počutili tudi mi sami. Poleg tega, da ne zastrupljamo okolja, k temu pripomoremo tudi tako, da zasajamo medovite rastline.

Materinih dušic (*Thymus*) je kar nekaj vrst, ki rastejo tudi v naravi. Vrtnarji pa so vzgojili še precej sort. Vsem pa je skupno, da dobro prenašajo tudi skromna in sušna tla. Potrebujemo pa veliko sonca in vse po vrsti tudi dobro medijo.

Medovite rastline so lahko vrtno, parkovno ali gozdno drevnine (rastline, ki so olesenele, torej drevesa, grmovnice in plezalke), divje in vrtno trajnice (zelnate rastline, ki prezimujejo na prostem in živijo več ali mnogo let) ali enoletnice (okrasne ali kmetijske rastline, ki že v prvem letu tudi cvetijo in odmrejo). Vsaka od teh skupin ima svoje posebnosti, zato imajo v kulturni krajini vsaka svojo vlogo in jih zato tudi sejemo in zasajamo z različnimi nameni.

Medovite trajnice so med vsemi medovitimi rastlinami najbolj barvite, imajo izjemno bogastvo vrst in sort, mnoge so tudi prilagojene na različne rastne pogoje, tudi ekstremne. Zato imajo zlasti veliko vlogo tam, kjer želimo potencirati tudi njihovo estetsko vlogo v oblikovanju našega okolja.

Cvetlične grede z medovitimi trajnicami

Razne kadulje (*Salvia nemorosa*) in izopi (*Hyssopus*) so si na pogled, po rastnih zahtevah in tudi po bogatem medenju precej podobni.

Ker nam vedno zmanjkuje časa, iščemo bolj ali manj trajne in enostavne rešitve, ki bodo zahtevale čim manj vzdrževanja. Tako se pri oblikovanju vrtov in parkov velikokrat zatekamo k sterilnim in minimalističnim rešitvam, ki so toge, brezbarvne, stalno enake in v resnici brez življenja. A prej ali slej se zavemo, da tako v

javnem, kot v zasebnem urejenem okolju potrebujemo tudi barve. Čeprav je marsikdo prepričan, da cvetoče rastline nasploh zahtevajo veliko vzdrževanja in stalno skrb, v resnici prav izbrane trajnice potrebujejo zelo malo nege. Predvsem potrebujejo dobro pripravljeno, zrahljano in z organskimi gnojili pognojeno vrtno prst brez trajnih plevelov. Pri dovolj gosti saditvi bodo rastline kmalu prekrile tla in se pred enoletnimi pleveli bolj ali manj branile same. Takšna zemlja namreč ohranja plodnost in zagotavlja dobro uspevanje posajenih trajnic vrsto let. V tleh se bo odvijalo živahno življenje očem nevidnih mikroorganizmov, ki bodo skrbeli za obnavljanje tal po naravni poti. Za rastline pa bomo poskrbeli še z občasnimi preprostimi posegi. Dokler ne pokrijejo tal pod seboj, bomo morali krotiti morebitne plevele. Občasno bo morda potrebno zaliti le ob izjemnih sušah. Bo pa treba tudi občasno porezati odmrle ali odcvetele dele rastlin, ki bi morebiti kvarili videz nasada. O uporabi strupene kemije za gnojenje in zaščito pred boleznimi in škodljivci seveda ne more biti govora, kadar želimo vrtnariti naravi in čebelam prijazno.

Hermelike in jesenske astre v različnih barvah bogato cvetijo in medijo ob koncu poletja in na jesen.

Ko snujemo gredo medovitih trajnic, pri izbiri vrst in sort zasledujemo nekatere kriterije, ki so bistveni za doseg želenih učinkov. Predvsem morajo biti po naravi odporne na rastlinske bolezni, čim bolj dolgo žive in prilagojene danim klimatskim in talnim pogojem. Potem se odločamo lahko za bolj ali manj enostavne rešitve z več ali manj vrstami in sortami, z večjim ali manjšim številom enakih rastlin v skupini. Morda se bomo odločili za mešan nasad, v katerem se bodo posamezne trajnice ponavljale posamezno ali v zelo malih skupinicah. Za doseg estetskega ravnovesja igra pomembno vlogo tudi barva, višina in čas cvetenja.

Za preprosto gredo na normalnih, morda celo sušnih vrtnih tleh na polnem soncu, kjer praktično ne bomo zalivali, a želimo cvetenje od pomladi do jeseni, lahko uporabimo sledeči izbor medovitih trajnic:

Tudi drobnjakov je več različnih, med njimi je tudi ta z belim cvetjem (*Allium schoenoprasum* 'Album'). Vsi pa so tako užitni, kot lepi im medoviti. Seveda, če jim prej ne porežemo listja in na pol razvitih cvetnih stebel za kuhinjsko uporabo.

Prvi bo spomladi zacvetel skalni grobeljnik (*Alyssum saxatile*) v rumeni barvi. Ko bo ta cvetel, bo na gredi samo rumena barva. Kasneje pa se bodo od pozne pomladi do jeseni med seboj prepletali barvno vsklajeni modri, rožnati in motno rdeče rjavi barvni odtenki. Kmalu, ko bo odcvetel grobeljnik, bo gredo obarval rožnato-rdeče cvetoči drobnjak (*Allium schoenoprasum* 'Forescate'), ki ni samo užiten, pač pa tudi bogato in lepo cveti in na njem kar brenči od čebel, če le domujejo kje v bližini. Poleti bodo zacvetele temno modre sivke. Nizka sorta goste rasti, z zelo dolgim časom cvetenja in bogatim medenjem je n.pr. *Lavandula angustifolia* 'Hidcote Compact'. Proti jeseni bo zacvetela še ena izmed rožnato rjavordečih hermelik, *Sedum telephium* 'Herbst Freunde'. Ta že vrsto let ohranja primat v trpežnosti v množici različnih modernih sort, ki so sicer morda še bolj atraktivne, a so izgubile veliko od opevane trpežnosti hermelik. Prav na jesen pa bo zažarela modra jesenska astra (*Aster dumosus* 'Augenweide'). Tako hermelike, kot jesenske astre bogato medijo ob koncu poletja in v začetku jeseni, ko na sploh čebelje paše najbolj primanjkuje.

Vse zgoraj navedene trajnice bodo lahko na gredi kar nekaj let brez presajanja. Le pri jesenskih astrah po kakih treh ali štirih letih začne cvetenje pojemati. Takrat jih enostavno zgodaj spomladi izkopljemo, zemljo prerahljamo in bogato pognojimo ter jih na isto mesto ponovno posadimo. Ker nam bo gotovo kaj sadik tudi ostalo, jih lahko uporabimo še kje drugje.

Ker je medovitih trajnic veliko, je možno seveda za oblikovanje medovitih in hkrati okrasnih gredic uporabiti še veliko drugih konceptov.

Medoviti učni vrtovi

Čebelarji in Čebelarska zveza Slovenije vlagajo ogromno truda v ozaveščanje široke javnosti o pomenu čebel za preživetje človeške populacije. Zato med ostalim spodbujajo tudi razvoj učnih čebeljakov in medovitih vrtov ob njih. Tu imajo medovite trajnice poseben pomen iz več razlogov. V relativno kratkem času z njimi dosežemo želen učinek, saj že v dveh do treh letih polno zaživijo in potem cvetijo in medijo kar nekaj let. Pri medovitih drevesih in grmovnicah moramo na pravo medenje počakati več časa. Enoletne rastline pa moramo obnavljati vsako leto. Pri šolskih učnih čebeljakih se učenci lahko spoznavajo tako s skrbjo za čebele, kot tudi za medovite rastline. Pri tem lahko delo čebel na prav izbranih trajnicah opazujejo od blizu od zgodnje pomladi do jeseni.

Izbor trajnic za medovite učne vrtove mora biti prilagojen danim talnim in klimatskim razmeram. Lahko je zelo skromen in enostaven, če se mu bomo bolj malo posvečali ali tudi zelo bogat in raznovrsten, če se bomo zanj bolj potrudili in mu namenili več pozornosti in več znanja.

V posebej specializiranih vrtnarijah, kjer so v prodajnem prostoru vzorci sadik razporejeni tudi po namenu uporabe in po rastiščih, je ob strokovni pomoči gojiteljev najlažje izbirati tudi medovite.

Medovite trajnice v čebelarskem in kmečkem turizmu

Vedno več turistov išče sprostitev v naravnem okolju in tudi za počitniško bivanje išče čim bolj naravi prijazne nastanitve. Kmečkega turizma sicer nismo iznašli Slovenci, v čebelarskem turizmu pa zagotovo prednjačimo. Vsekakor pa na podeželju lahko turistom ponudimo pristen stik z naravo tudi tako, da doživijo od blizu brenčanje čebel in njihovo nabiranje medu. Prisotnost čebel je splošno znan dokaz, da bivamo v zdravem okolju. Zato so nasadi medovitih trajnic ob turističnih nastanitvenih objektih in turističnih čebelnjakih vedno bolj priljubljeni.

V bolj vročem in hkrati sušnem primorskem podnebjju si poleg že znanih mnogih sort sivke in hermelik lahko privoščimo tudi večje nasade žajblja (*Salvia officinalis*, *Salvia lavandulifolia*), laškega smilja (*Helichrysum italicum*), ižopa (*Hyssopus officinalis*), materine dušice in timijanov (*Thymus*), kraškega šetraja (*Satureja montana*), file (*Phylla nodiflora*) in še nekaterih, ki tudi brez zalivanja odlično prenašajo vročino in sušo.

Kjer je zemlja glinasta in težka, morda celo zamočvirjena, se bodo dobro obnesle medovite navadna krlenka (*Lythrum salicaria*) in nekatere pijavčnice (*Lysimachia punctata* in *Lysimachia vulgaris*).

Med vsemi medovitimi trajnicami najbolj zgodaj spomladi zacvetijo različni telohi. Med njimi posebno bogato cvetijo v različnih barvah od belih, rumenkastih, rožnatih, motno rdečih do vijoličnih in skoraj črnih orientalski telohi (*Helleborus orientalis*). Pa še pisani so vmes.

Kot sicer velja za trajnice na sploh, velja tudi za medovite, da bogastvo njihovih vrst in sort omogoča izbor primernih za različne rastne pogoje in različne namene.

Jožica Golob-Klančič

univ.dipl.ing. hortikulture in krajinske arhitekture

slike:

Mojca Rehar Klančič

univ.dipl.ing. agronomije

www.trajnice.com